

หลักการเขียนบทความวิชาการ :
หลักการคิดถ้อยหลังเพื่อเริ่มต้นให้ถูกต้อง

สุธีร: ประเสริฐสรรพ

หลักการเขียนบทความวิชาการ:
หลักการคิดถอยหลังเพื่อเริ่มต้นให้ถูกต้อง

สำนักประสานงานชุดโครงการวิจัยยางพารา
ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90112
<http://trfrubber.wordpress.com>

ชื่อหนังสือ : หลักการเขียนบทความวิชาการ: หลักการคิดถ้อยหลังเพื่อเริ่มต้นให้ถูกต้อง
ผู้แต่ง : สุธีระ ประเสริฐสรรพ
พิมพ์ครั้งแรก : กันยายน 2553
ผู้พิมพ์ : สำนักประสานงานชุดโครงการวิจัยยางพารา
(ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย)
ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ. หาดใหญ่ จ. สงขลา 90112
E-mail : trfrubber@gmail.com
Website : <http://trfrubber.wordpress.com>, <http://www.trfrubber.com>
โทรศัพท์/โทรสาร : 0-7444-6523
แบบปก : Max Media 0-7423-6850
จัดรูปเล่ม : ขวัญฤทัย วงษ์สวัสดิ์
พิมพ์ที่ : ฐานเอกสารหาดใหญ่ 0-7423-4158

คำนำ

คนที่ทำงานวิชาการจำนวนมากติดขัดตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ เช่น งานวิจัยที่ตนสนใจนี้ตรงกับความสนใจของแหล่งทุนหรือไม่ งานจบแล้วไม่รู้ว่าเขียนอย่างไรจึงจะได้ตีพิมพ์

ในความคิดของนักวิจัยนั้น งานวิจัยเริ่มต้นจากการเขียน proposal และจบลงที่การเขียนผลงานตีพิมพ์ แต่ในความคิดของ “คนอื่น” ที่นักวิจัยต้องเกี่ยวข้องกับ ไม่ว่าจะแหล่งทุนหรือวารสาร เขาคิดไกลกว่านั้น แหล่งทุนคิดถึงการจัดการเพื่อให้ได้งานที่ได้ใช้ประโยชน์ วารสารคิดถึงเป้าหมายคนอ่าน จะเห็นว่าทั้งแหล่งทุนและวารสารที่เป็นต้นทางและปลายทางของงานวิจัยในความคิดของนักวิจัยนั้น เขาคิดต่อไปถึงผู้อื่น... ผู้ที่อยู่ปลายทางแท้จริง เพราะ KPI เขาชี้กันคนที่อยู่ปลายทาง

ดังนั้น การเขียนข้อเสนอโครงการและการเขียนบทความวิชาการย่อมต้องคิดถึง “คนปลายทาง” เป็นหลัก ไม่ใช่เอาความสนใจของตนเองเป็นต้นทาง ด้วยเหตุนี้ นักวิจัยจึงต้องเข้าใจหลักการ “คิดถอยหลังเพื่อเริ่มต้นให้ถูกต้อง” ถอยมาจากความต้องการและความสนใจของคนอื่น

ด้วยหลักการคิดถอยหลังเช่นนี้ ผมได้เขียนเป็นหนังสือชื่อ “ถอดรหัสการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยประเภททุนแข่งขัน” ไปแล้วเมื่อปี 2552 ส่วนการเขียนบทความวิชาการนั้นเขียนไว้บ้างแล้วในหนังสือเล่มแรกชื่อ “สนุกกับงานวิจัย” ตั้งแต่เมื่อปี 2544 (ทั้ง 2 เล่มพิมพ์โดย สกว.)

ผู้อ่านหนังสือทั้ง 2 เล่ม “ดูเหมือนว่า” เข้าใจในหลักการเขียน แต่ก็ยังเขียนเองไม่ได้ดีตั้งใจ (คนอื่น) จึงทำให้ผมได้ตรองลึกเข้าไปถึง “การทำความเข้าใจด้วยตนเอง” แทนการอ่านสิ่งที่ผมเขียนออกมาจากความเข้าใจของผม

ที่ต้องหันมาไตร่ตรองเช่นนี้เนื่องจากในระยะเวลาเกือบ 10 ที่หนังสือ “สนุกกับงานวิจัย” ออกสู่สาธารณชนนั้น ผมยังมีกิ๊บริบเชิญให้อธิบายเรื่องการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยและการเขียนบทความวิชาการมาตลอด หลายแห่งซ้ำหลายครั้ง แสดงว่าหนังสือทั้งหลายที่ผมเขียนออกมา และคิดว่าเป็นการมอบเบ็ดตกปลาให้ นั้น ไม่เพียงพอ

แล้ว การมีเบ็ดก็เชื่อว่าจับปลาได้ ถ้าไม่ทราบนิสัยของปลา เช่น ชอบเหยื่อประเภทไหน ออกหากินเวลาใด พรานเบ็ดต้องรู้จัก “จริต” ของปลา จึงจะได้ปลา

หากจะให้ผมเขียนเรื่องจริตของแหล่งทุนหรือวารสาร มันก็จะเป็นเพียงการมอบเบ็ดให้อีก 1 คันเท่านั้น มีเบ็ด 100 คันแต่ไม่รู้จริตปลา ย่อมไม่ได้ปลา สู้ให้เบ็ดคันเดียวแล้วตามด้วยให้หลักการค้นหาจริตปลาไม่ได้

หนังสือเล่มนี้ คาดหวังว่าจะช่วยให้นักวิจัยรู้จักวิธีการค้นหาจริตของแหล่งทุนและวารสาร และเอามาวิเคราะห์เพื่อการวางเบ็ด การอ่านและลองปฏิบัติตามหนังสือนี้จึงเป็นการทำวิจัยอย่างหนึ่ง เพราะได้ความรู้ไปจนถึงสร้างเครื่องมือเอง เพื่อควบคุม “สติ” ตนเองให้เขียนได้ถูกต้องตรงกับจริต

ดังที่กล่าวในตอนต้นว่า ทั้งแหล่งทุนและวารสารล้วนคิดถึงคนอื่น การวิเคราะห์จริตจึงเป็นการ “คิดถอยหลังเพื่อเริ่มต้นให้ถูกต้อง” นั่นเอง

สุธีระ ประเสริฐสรรพ
คณะวิศวกรรมศาสตร์
ม. สงขลานครินทร์ หาดใหญ่
กันยายน 2553

สารบัญ

คำนำ

บทที่ 1 ความเข้าใจพื้นฐาน 1

บทที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเอง 10

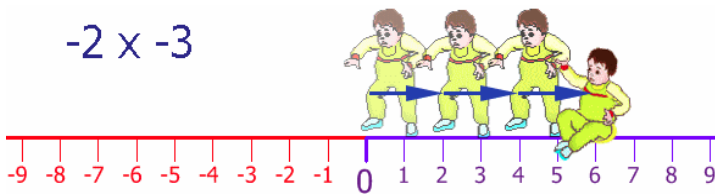
บทที่ 3 สรุป 17

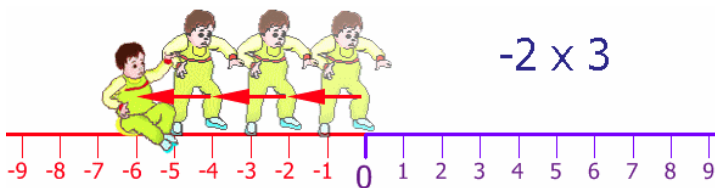
บทที่ 4 เรื่องเล่าเบื้องหลัง 20

การคิดถอยหลังเพื่อเริ่มต้นให้ถูกต้อง

หากเราเดินถอยหลัง แต่หันหน้าไปอดีต เราจะเห็นแต่อดีต แม้ว่าตัวอยู่ที่อนาคต แต่เราก็กู้ไกลอนาคต !!

หากเราเดินถอยหลัง แต่หันหน้าไปอนาคต เรายังคงเห็นอนาคต แม้ว่าตัวจะอยู่ที่อดีต แต่เราก็กู้ห่างไกลอนาคต !!

1. ความเข้าใจพื้นฐาน

ยาขมหม้อใหญ่ของการทำงานวิชาการคือการเขียนบทความวิชาการ
ต่างๆ ที่อยากจะเขียน เพื่อให้มีผลงาน แต่หลายคนเขียนไม่ได้ตั้งใจ สาเหตุเพราะ
ไม่รู้หลักการเขียน

หนังสือนี้เขียนเพื่อเป็นคู่มือเรียนรู้ “ศาสตร์” การเขียนบทความวิชาการ
โดยการสร้างความรู้ของตนเองขึ้นมาเอง นั่นคือ วิจัยหาความรู้เรื่องนี้เอง

หลักการเขียนบทความวิชาการสามารถหาอ่านได้จากหลายแหล่งที่มักจะ
บอกว่าหัวข้อมีอะไรบ้าง แต่ละหัวข้อมีเนื้อหาอะไร ฯลฯ ทั้งหมดนั้นเป็นหลักการ
“เขียน” ไม่ใช่หลักการ “เรียบเรียง” (arrange) เราจะเห็นว่าหลักการเรียบเรียงที่
ปรากฏใน slide หน้าถัดไป¹ เป็นงานศิลปะการเขียนค่อนข้างมาก ความท้าทาย
การเรียนรู้เรื่องนี้ คือ การวิเคราะห์ส่วนที่เป็นศิลปะให้เป็นศาสตร์

หนังสือนี้จะเน้นที่ “หน้าที่” และ “กลยุทธ์” ของการเขียนหัวข้อต่างๆ
(bullet ที่ 2 ของ slide หน้าถัดไป) เพราะเรื่องนี้เอามาทำ workshop กับตัวเอง
เพื่อเรียนรู้ได้ง่าย

¹ PowerPoint จากการบรรยายที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเมื่อ 29 มีนาคม 2553 และ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาเมื่อ 15 พฤษภาคม 2553

หลักการเรียงเรียงบทความวิชาการ

- หัวข้อครบ
- ทุกหัวข้อทุกประโยค “มีหน้าที่” และ “กลยุทธการเขียน”
- พูดย่อหัวข้อทุกประโยคมีความสัมพันธ์กันตลอด
- ไม่มีส่วนเกิน (redundancy) ทั้งภาษาและข้อมูล
- เลือกใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่าย
- ต้องมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์
- เขียนและอ่านซ้ำหลายรอบ เพื่อ “เรียงเรียงลำดับ”

ทั้งหมดนี้ได้จากการฝึก (อย่างหนัก)

ก่อนอื่นเรารู้จัก “หน้าที่” และ “กลยุทธ” การเขียนหัวข้อหลักต่างๆ ก่อน ดังนี้

ชื่อเรื่อง

- **หน้าที่**
  - ให้คนอ่านเกิดความสนใจ
- **กลยุทธ**
  - ตั้งชื่อให้ดึงดูดความสนใจด้วยชื่อที่ ตรง ชัด แสบ
รู้สึกท้าทาย

สิ่งที่เห็นอันดับแรกคือ “ชื่อเรื่อง” เปรียบเหมือนคนที่มาเจอกัน เขาจะมองหน้ากันก่อน เพื่อวิเคราะห์ว่าเขาจะรู้จักกันมาก่อนหรือไม่ การรู้จักมาก่อนหรือไม่นั้นเป็นการตัดสินใจว่าจะปฏิบัติต่อกันอย่างไร ตั้งแต่ไหว้จนถึงตะกันหยอกล้อกัน

ชื่อเรื่องก็เหมือนหน้าตาของบทความที่จะดึงดูดให้คนอ่านว่าเขาจะแคชชาตามองแล้วเมิน หรือจ้องตาไม่กระพริบ ดังนั้น การตั้งชื่อเรื่องต้องมีกลยุทธ์ที่ทำให้มันทำหน้าที่ให้สำเร็จ คือ สื่อตรงประเด็นและทำท่าย (ทางวิชาการ หรือ ความสำคัญของบริษัท) ให้คนอ่านรู้สึกว่าจ้องตาไม่กระพริบอย่างเดียวนิพพอแล้ว แต่จะต้องเอื้อมมือมาหยิบมันด้วย

สมองสั่งให้มือเอื้อมมาหยิบก็ต่อเมื่อชื่อเรื่องทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ขอให้ย้อนกลับไปอ่านใน Slide ว่าหน้าที่ของชื่อเรื่องคืออะไร

ตอนนี้ขอให้จำคำว่า “รู้สึกว่า...” ไว้ด้วย เราจะพบกับคำนี้อีกมาก เหมือนเป็น “คาถา” การเขียนที่เดียว

บทคัดย่อ

- **หน้าที่**
  - บอกเรื่องย่อเพื่อให้คนตัดสินใจว่าจะอ่านละเอียดหรือไม่
- **กลยุทธ์**
  - ย่อเรื่องทั้งหมด แต่ไม่มีรูป ไม่มีตาราง ไม่มี discussion ไม่มี reference
  - บอกแนวทางการหาคำตอบ โดยไม่มีรายละเอียดวิธีการ
  - เขียนให้ครบใน 3 ประเด็น คือ ทำทำไม ทำอย่างไร ได้ผลอย่างไร
  - บอกผลเชิงปริมาณเปรียบเทียบปัจจุบัน (เพื่อดึงความสนใจคนอ่าน)
  - ต้องอ่านรู้เรื่อง โดยไม่ต้องอ่านเรื่องทั้งหมด

เมื่อคนสนใจละครโทรทัศน์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เขาจะพยายามหาเรื่องย่อมาอ่าน (หนังสือพิมพ์จึงมักมีเรื่องย่อละคร) เช่นเดียวกันกับบทความวิชาการ เมื่อคนให้ความสนใจจากชื่อเรื่องแล้ว เขาอยากจะทำเรื่องย่อเพื่อตัดสินใจอีกครั้งว่าจะอ่านเรื่องเต็มหรือไม่ บทความย่อคือความจริงที่เขียนกระชับสั้นๆ ไม่ค่อยมีศิลปะสร้างอารมณ์ มันจึงไม่เกี่ยวกับความรู้สึกเท่าไรนัก เป็นเรื่องการตัดสินใจมากกว่า ดังนั้น นอกจากบอกเรื่องย่อแล้ว บทความย่อควรบอกส่วนผลที่ดึงดูดความสนใจคนอ่านด้วย

หลักสำคัญของบทความย่อคือ “ต้องให้คนอ่านเขาอ่านรู้เรื่อง โดยไม่ต้องอ่านทั้งเรื่องมาก่อน” เหมือนเรื่องย่อว่า “มีเด็กเลี้ยงแกะนิสัยชอบโกหกเพื่อความสนุกของตน จึงหลอกชาวบ้านว่าหมาป่ามากินแกะ เมื่อถูกหลอกหลายครั้งเข้าชาวบ้านจึงไม่เชื่อถือ ในที่สุดเด็กต้องเสียแกะเพราะไม่มีใครออกมาช่วยเมื่อหมาป่ามาจริง” นิตาน 3 หน้า ย่อเหลือ 3 บรรทัดให้ทุกคนรู้เรื่อง โดยไม่ต้องอ่านทั้งเรื่องเลย อย่างนี้เขาเรียก “บทความย่อ” ซึ่งหมายความว่าคัด (เฉพาะที่สำคัญ) มาเสนอ มันจึงสั้น (ย่อ) และแปลความสรุปอีกชั้นหนึ่งว่า ในการเขียนบทความย่อนี้ “คัด” สำคัญกว่า “ย่อ”

เพราะ “คัด” ทำให้คนสนใจอ่านเรื่องเต็ม ส่วน “ย่อ” แค่เพียงช่วยให้คนรู้โครงเรื่อง

บทนำ

- หน้าที่
  - ให้ผู้อ่านทราบสถานการณ์ปัจจุบัน
  - ให้ผู้อ่านคาดหวังว่างานนี้มีเรื่องค้นพบที่ตื่นเต้น เป็นประโยชน์ มีความก้าวหน้าทางวิชาการ
- กลยุทธ์
  - ย่อหน้าแรกให้กระทบความสนใจ เช่นชี้ปัญหา และโทษของปัญหา ผลกระทบทางบวกหากแก้ปัญหาได้
  - ให้ภาพใหญ่ของเรื่อง แล้วจึงลงประเด็นวิจัยเพื่อให้อ่านเห็นความเชื่อมโยงของงานเรากับปัญหามหภาค
  - แสดงความใหม่โดย review ให้คนอ่านทราบว่า “เรารู้ว่ามีใครทำอะไรบ้างแล้ว”
  - ชี้ให้เห็นช่องว่างของความรู้ที่ยังขาดอยู่

บทนำมี 2 หน้าที่ คือ ให้ผู้อ่านทราบเรื่องกว้างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องที่เรา เสนอ เรียกว่า “ทราบสถานการณ์ปัจจุบัน” โดยต้องบอกถึงปัญหา (หรือการขาดความรู้) และให้เขาคาดหวังว่าบทความนี้จะตอบปัญหา (หรือให้ความรู้) ได้ ดังนั้น เพื่อให้เชื่อว่า “อ่านเนื้อในเถอะ รับรองว่าอ่านแล้วไม่เสียเที่ยวแน่” เราจึงต้องมีกลยุทธ์แสดงให้เห็นว่า “เรารู้นะ ว่าใครทำอะไรมาบ้าง” แต่ “เชื่อเราเถอะว่า ที่รู้มานั้น ยังรู้ไม่หมด อ่านต่อเถอะ แล้วจะได้รู้มากขึ้น”

หากทำให้คนอ่าน มีความรู้สึก เช่นนี้ได้ ก็นับว่าบทนำได้ทำหน้าที่สมบูรณ์แล้ว ดังนั้น บทนำจึงขาดการอ้างอิงคนอื่นไม่ได้ เราอ้างเขามาเป็นพวกเพื่อบอกว่า ที่เราพยายามชักจูงให้คนอ่านเชื่อว่าเป็นเรื่องสำคัญและสมควรอ่านนั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เราฝันขึ้นมาเอง แต่มีหลักฐานที่คนอื่น (ซึ่งไม่มีส่วนได้-เสียกับเรา) “เขาก็ว่าทำนองนี้กันหลายคน เราไม่ได้บ้านนอกเรื่องอยู่คนเดียว” แต่ที่สำคัญกว่านั้นคือ “ที่เขาว่ากันนั้น มันมีช่องว่างความรู้อยู่ เราจะถมช่องว่างนี้ให้เต็ม”

เหมือนชวนไปเที่ยวอำเภอปลาย ก็ต้องบอกว่า “มีคนอื่นไปมากมาย เขาเอามาพูดกันว่าสวยดี” แล้วบอกส่วนสำคัญต่อว่า “มีถ้าพบใหม่อาทิตย์ที่แล้วนี่เอง สวยจนตกตะลึงเลยละเธอ”

บอกข้อมูลได้อย่างนี้ การทำหน้าที่ชวนเที่ยวก็น่าจะสำเร็จ ยกเว้นคนถูกชวนเขาเป็นคนชอบทะเล การส่งบทความดีพิมพ์ต้องส่งให้ถูกวารสารด้วย ไม่ใช่เอาเรื่องการค้นพบดาวดวงใหม่ในเอกภพส่งไปวารสารชีววิทยาใต้ทะเลลึก

วัสดุและวิธีการ

- **หน้าที่**
  - บอกให้คนอ่านเชื่อว่าเป็นวิธีการที่ได้ข้อมูลถูกต้อง แม่นยำ
- **กลยุทธ์**
  - บอกเครื่องมือและขั้นตอนให้ละเอียดจนคนอ่านทำซ้ำเองได้
  - บอกเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ถ้ามี เช่น สถิติ software ที่ใช้ หรือวิธีมาตรฐาน
  - บอกเครื่องมือวัดและการ calibrate
  - บอกหลักการของ experimental design

คนอ่านเขามักจะจับผิดที่วัสดุและวิธีการวิจัยเสมอ เพราะมันเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการลงมือทำวิจัย หากวัสดุและวิธีการผิด ต่อจากนี้ไปก็ไม่ต้องอ่านอีกแล้ว เพราะมันจะผิดหมด

ลองนึกว่าหากเราบอกคนอ่านด้วยชื่อเรื่อง“แหล่งท่องเที่ยวระหว่างเส้นทางจากกรุงเทพฯไปเชียงใหม่” คนอ่านสนใจเพราะอยากรู้ว่าสิงห์บุรี นครสวรรค์ ตาก มีอะไรน่าเที่ยวบ้าง แต่พอถึงวิธีการกลับบอกว่า “ไปขึ้นเครื่องบินที่สุวรรณภูมิ ขึ้นตัวปลายทางหาดใหญ่” คนอ่านเขาจะบอกว่าผิดทันที

แต่คำว่า “สุวรรณภูมิ” เขาก็ไม่อ่านแล้ว (แต่ถ้าใช้ชื่อ “แหล่งท่องเที่ยวระหว่างเส้นทางจากเชียงใหม่ไปกรุงเทพ” เขาอาจจะอ่านต่อ... อ่านจนถึงคำว่า “หาดใหญ่” แล้วจะอุทานว่า “ไ้อ้บ้า”)

ในบทความวิจัยนั้นเราต้องบอกให้เขารู้สึกเชื่อว่า “ข้อมูลที่จะได้มาเป็นผลการวิจัยนั้นถูกต้อง” ดังนั้น ต้องสร้างความเชื่อมั่นด้วยการเปิดเผยอย่างละเอียดชนิดที่บอกเป็นนัยยะว่า “ถ้าไม่เชื่อ ก็ลองทำเองดูสิ” ถือเป็นการทำพิสูจน์อย่างหนึ่ง เมื่อคนอ่านมีความรู้สึกว่ารากล้ำทำพิสูจน์ เขาก็จะลดความเคลงใจลงได้ระดับหนึ่ง

นักการเมืองชอบใช้วิธีการนี้เพื่อให้สาธารณชนเชื่อว่าตนชนะเลือกตั้งอย่างขาวสะอาด โดยการทำสาบานที่วัดพระแก้ว แต่ประชาชนเริ่มไม่เชื่อแล้ว เพราะพฤติกรรมมันฟ้อง คนอ่านบทความเขาเชื่อขณะที่อ่านพบว่ารากล้ำทำพิสูจน์ แต่หากพฤติกรรมในหัวข้อต่อไปมันฟ้องอะไรบางอย่าง เขาก็หยุดอ่านได้เหมือนกัน

ผลและอภิปรายผล

- **หน้าที่**
  - ให้ผู้อ่าน “บรรลุ” ถึงความรู้ โดยใช้ตรรกะมาอภิปรายผล
- **กลยุทธ์**
  - แปลงข้อมูลดิบให้เป็นผล (ข้อมูลดิบไม่ใช่ผล)
  - วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างผลกับตัวแปร และบริบท แล้วอธิบายเชื่อมโยงด้วยตรรกะหรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์
  - สังเคราะห์ให้เป็น “ความรู้” ที่ตอบโจทย์
  - เปรียบเทียบกับ reference อื่นเพื่อเพิ่มคุณค่างานของเรา

คนอ่านมี 2 ประเภท คือพวกที่สนใจรายละเอียดข้อมูล กับพวกที่ข้ามไปอ่านส่วนผลเลย (ผลคือความหมายที่ถูกแปลความมาจากข้อมูล) พวกแรกจะเกิดเมื่อรู้สึกว่าการที่เรายกนั้นยัง “ไม่ถึงใจ” เขาก็จะพยายามหาผลจากข้อมูลเอง เหมือนหุ้นส่วนธุรกิจบอกเราว่าปีนี้ไม่มีปันผลเพราะขาดทุนยับเลย อย่างนี้เราจะขอดูข้อมูลบัญชี พวกที่ 2 เกิดเมื่อเขาเชื่อมั่นในฝีมือเรา (และวิธีการในหัวข้อก่อนหน้านี้) เหมือนเช่นที่เราจะเชื่อทันทีเลย หากเจ้าหน้าที่สรรพากรบอกว่าเรากำหนดผิด แทนการจ่ายภาษีเพิ่ม 3 หมื่น แต่เราจะได้คืน 5 หมื่น นั่นแสดงว่าคนอ่านทั้ง 2 พวกนี้ ยังไงๆ ก็อ่านผลที่เราเขียนก่อนเสมอ จะอ่านแล้วอ่านเลยหรือกลับไปค้นหาผลเพิ่มจากข้อมูลหรือไม่ นั่นขึ้นกับที่เราเขียนผลและอภิปรายผลได้ “สะเด็ดน้ำ” ไหม

ผลต้องให้คนอ่านรู้สึกว่าได้บรรลุถึงความรู้ที่เขาคาดหวังมาตั้งแต่ครั้งที่อ่านบทนำ

ผลต้องทำให้เขาเชื่อว่าเป็นความรู้ที่ไร้ข้อกังขา ดังนั้น ต้องอภิปรายด้วยหลักการและทฤษฎีอย่างมีเหตุผล (มีตรรกะ) ไม่ใช่จากการ “คาดว่า” ของเราเอง และหากมีคนอื่นมาช่วยสนับสนุนได้ก็ยิ่งดี การอ้างอิงคนอื่นในหัวข้อนี้จึงจำเป็นมาก

สรุป

- **หน้าที่**
  - บอกคนอ่านให้ทราบความหมายของ finding ที่สัมพันธ์กับปัญหา
- **กลยุทธ์**
  - สรุปคำตอบให้ตรงกับปัญหาและที่ระบุในบทนำ เพื่อแสดงว่างานสมบูรณ์แล้ว
  - แสดงความชัดเจนโดยเขียนเป็นข้อๆ
  - อ่านไม่รู้เรื่อง ถ้าไม่อ่านทั้งเรื่องมาก่อน

ตอนจบนิทานเรื่องเด็กเลี้ยงแกะ คุณนิสไปบอกว่า “นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การโกหกเป็นนิสัยไม่ดี สร้างความเสียหายกับตนเองได้” หากเราอ่านแต่ตอนจบ เราไม่มีทางรู้เลยว่าทำไมคุณนิสจึงลงท้ายอย่างนี้

บทสรุปจึงมีหลักว่า “จะอ่านไม่รู้เรื่อง ถ้าไม่ได้อ่านทั้งเรื่องมาก่อน”

บทสรุปมีหน้าที่ให้คนอ่าน (ที่หลงเชื่ออ่านมาทั้งเรื่อง) **รู้สึก** “อืม” คือรู้สึก ว่าเรื่องจบโดยสมบูรณ์ สมกับที่คาดหวังไว้ตั้งแต่ต้นแล้ว ดังนั้น มันต้องย้อนกลับไป ที่ประเด็นปัญหาที่ชวนเขาอ่านไว้ในบทนำ เขียนให้มันวนกลับไป ที่ความสำคัญ ความรุนแรงของปัญหา และ “ช่องว่างความรู้” ที่เราโฆษณาไว้ว่า “อ่านเถอะ... จะ ได้รู้เรื่องที่คนอื่นยังไม่รู้”

จะเห็นความจริงที่ผมเอานิทานนิสไปมาเปรียบเทียบได้ว่า บทคัดย่อไม่ใช่ ลอกมาจากบทสรุป (อย่างที่ผมเคยพบในบางบทความ) บางวารสารเข้มงวดไม่ ยอมรับการเขียนซ้ำกันแบบนี้เลย เพราะเขาถือว่าทุกบรรทัดต้องมีคุณค่าใหม่เสมอ เขาไม่ยอมเป็นละครน้ำเน่ายัดเรื่องตอนจบ ที่มักจะเอาตอนที่นางเอกซึ่งกับ พระเอกตั้งแต่สมัยก่อนนางอิจฉาโผล่มาขัดขวางความรักมา replay แบบ slow motion

2. การเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากข้างต้นเราจะเห็นส่วนที่เป็นกลยุทธ์เพื่อให้ส่วนต่างๆ ทำหน้าที่ได้ จนถึงคำว่า “รู้สึกว่าจะ” “เชื่อว่า” เราจึงต้องเขียนตามกลยุทธ์แล้วตรวจสอบว่าทำหน้าที่เสร็จสมบูรณ์แล้วหรือไม่

ดังนั้น การเรียนรู้ด้วยตนเองจะมี 2 ขั้นตอน คือ

1. การสร้าง checklist เพื่อการเขียนบทความจากตารางกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการทำงานภายใต้หมวกของผู้เขียน และ
2. การสร้าง checklist สำหรับตรวจบทความตนเอง ซึ่งเป็นการทำงานภายใต้หมวกของผู้อ่านหรือ reviewer

หมวก 2 ใบนี้ต่างกันพอสมควร ใส่เพื่อทำงานหน้าที่ต่างกัน คล้ายๆ หมวกกันแดดที่ย่อมต่างจากหมวกอาบน้ำ ที่ใส่ต่างเวลาต่างกิจกรรมกัน

2.1 กลวิธีและเครื่องมือสร้างแบบตรวจสอบตามกลยุทธ์การเขียน

การเขียนตาม “กลยุทธ์” ที่ให้ไว้ใน slide ทั้งหมด จะช่วยให้หัวข้อต่างๆ ทำหน้าที่สำเร็จ ดังนั้น การสร้างแบบตรวจสอบ (checklist) คือการสร้างเครื่องมือตรวจสอบตนเองว่า แต่ละหัวข้อเขียนตามกลยุทธ์ที่ให้ไว้หรือไม่ ก่อนจะได้แบบตรวจสอบ เราต้องมีปฏิบัติการ โดยใช้ “ตารางตรวจสอบ” และมี “บัตรเขียน” เป็นตัวช่วย ปฏิบัติการนี้จะเริ่มทำให้คิดอย่างเป็นระบบ แม้ว่าจะรู้สึกงุนงงโดยใช่เหตุสำหรับบางคน

ตัดกระดาษ A4 ออกเป็น 3 ส่วน ใช้เป็น “บัตรเขียน” ให้กับสมาชิกที่ทำ workshop แล้วทำไปที่ละหัวข้อ โดยตั้งคำถามกับตัวเองว่า “จากกลยุทธ์ประจำหัวข้อที่ให้ไว้ นั้น เนื้อความควรประกอบด้วยเนื้อหาหลักอะไร มีหลักฐานอะไรที่จะแสดงให้เห็นว่าคนอ่านเชื่อว่ามันทำหน้าที่สมบูรณ์แล้ว” เมื่อได้เขียนบัตรเขียนเสร็จแล้วให้ดำเนินการตามข้อ 1-5 ในตาราง

ประเด็นที่	1 เนื้อหา (บัตร)	2 กรองหายาบ (เนื้อหาจากบัตรตรงกับหลักใหญ่ของหัวข้อใหม่)		
	(เนื้อหาบัตร)	☐ 2.1 ไม่ใช่ (เลิกทำ)	☐ 2.2 ใช่ (ทำ 3) 3 กรองละเอียด (เนื้อหาบัตร ชัด วัดได้ มีหลักฐานใหม่)	
3.1.1.2 เขียนด้วย key words ใหม่	3.1.1.1 keyword ที่ชัดคือ (เขียนใหม่)	3.1.1 หาความชัด	☐ 3.1 ไม่ชัด (ทำ 3.1.1 - 3.1.2) ☐ 3.1.2 ชัด (ทำ 4)	☐ 3.2 ชัด (ทำ 4) 4 กรองละเอียด (จะเอาไปใช้เขียนใหม่)
5 เขียนที่ไหน	(อยู่ใน section)		☐ 4.1 ใช้ (ทำ 5)	☐ 4.2 ไม่ใช่ (เลิกทำ)

ก่อนอื่นเรามาทำความเข้าใจกับตารางสร้างสติกับกลยุทธ์การเขียนกันก่อน ตารางมีขั้นตอนเป็นหมายเลขกำกับตั้งแต่ 1 ถึง 5 โดยมีการกรองหายาบ 1 ชั้นในขั้นตอนที่ 2 และกรองละเอียด 2 ชั้นในขั้นตอนที่ 3 และ 4

เหมือนช่วงฉาบปูนที่ต้องการทรายละเอียด เขาจะมีตระแกรงกรองทราย การกรองชั้นที่ 1 คือกรองเศษไม้ ไม้ไผ่ และมูลสุนัขออก เพราะของพวกนี้ผ่านเข้าไปผสมปูนไม่ได้เลย กรองที่ 2 คือเอากวดหินเกินขนาดออก แยกไว้ผสมปูนก่อสร้าง สุดท้ายจึงจะได้ทรายละเอียดผสมเป็นปูนฉาบเรียบได้ ในงานเขียนบทความ การกรองตามปฏิบัติการนี้ เราทำเพื่อให้เขียนได้ถูกแนว

ประเด็น ที่	1 เนื้อหา (บัตร)	2 กรองหยาบ (เนื้อหาจากบัตรตรงกับหลักใหญ่ของหัวข้อใหม่)		
1	(เนื้อหาบัตร) เขียนให้ข้อมูล ความรุนแรงของปัญหา	☐ 2.1 ไม่ใช่ (เลิกทำ)	☒ 2.2 ใช่ (ทำ 3)	3 กรองละเอียด (เนื้อหาบัตร <u>ชัด วัดได้ มีหลักฐานใหม่</u>)
3.1.1.2 เขียนด้วย key words ใหม่	3.1.1.1 keyword ที่ชัดคือ ข้อมูลตัวเลข ผู้เกี่ยวข้อง ทำที่สุดจนได้ (เขียนใหม่) เขียนให้ข้อมูลความรุนแรงของ ปัญหา โดยระบุกลุ่มผู้เสียประโยชน์และ มูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจและ การเสียโอกาสในอนาคต มี ref ประกอบ	3.1.1 หา ความชัด	☒ 3.1 ไม่ชัด (ทำ 3.1.1 - 3.1.2)	☐ 3.2 ชัด (ทำ 4)
			☒ 3.1.2 ชัด (ทำ 4)	4 กรองละเอียด (จะเอาไป <u>ใช้เขียนใหม่</u>)
5 เขียนที่ ไหน	(อยู่ใน section) เขียนในย่อหน้าแรก		☒ 4.1 ใช่ (ทำ 5)	☐ 4.2 ไม่ใช่ (เลิกทำ)

ตัวอย่างเช่นหัวข้อบทนำ ซึ่งมีหน้าที่ให้คนอ่านทราบสถานการณ์ปัจจุบัน และเชื่อว่าเป็นเรื่องสำคัญ มีประโยชน์

สมมุติเรื่องที่ทำนี้เป็นการแก้ปัญหา และมีบัตรเขียน ที่เขียน (จากกลยุทธิ์) ว่า “เขียนให้ข้อมูลความรุนแรงของปัญหา” ซึ่งเราเอาไปเขียนในตารางตามตัวอย่างข้างต้นเป็นขั้นที่ 1

จากนั้นเราตรวจการกรองหยาบในขั้นตอนที่ 2 ว่า “เนื้อหาที่เขียนนั้นตรงกับหลักใหญ่ของหัวข้อใหม่” (ตรงตามกลยุทธิ์ใหม่) เป็นการตรวจ “สติ” ก่อนที่จะเอาไปกรองขั้นต่อไป หากย้อนไปอ่าน slide “หน้าที่” และ “กลยุทธิ์” ของบทนำ เราจะเห็นว่าผ่านการกรองหยาบไปตกที่ 2.2

ถ้าเขียนบัตรโดยไม่มีสติ หัวข้อ 2 ในตารางมันจะเตือนสติเราว่าต้องเลิกใช้บัตรนี้ เพราะมันตกช่อง 2.1

สิ่งที่ผ่าน 2.2 จะส่งไปทำ 3 โดยถามว่า “เนื้อหาที่เขียนนั้น ชัด วัดได้ มีหลักฐานใหม่” หากไม่ผ่านการกรองตอนนี้ก็ต้องวิ่งไปทำ 3.1.1-3.1.2 ดึงสติ

กลับมาทำที่ไม่ชัดให้ชัด ในตัวอย่างนี้คือ “เขียนให้ข้อมูลความรุนแรงของปัญหา โดยระบุกลุ่มผู้เสียประโยชน์และมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจและการเสียโอกาสในอนาคต มี ref ประกอบ” การมีตัวตนผู้เกี่ยวข้องและตัวเลขที่มาจากเอกสารอ้างอิงคือ การทำให้ชัด วัดได้ และมีหลักฐาน นั่นเอง

เมื่อผ่านกรงละเอียดในขั้นที่ 3 จึงตัดสินใจว่าจะเอาไปใช้เขียนหรือไม่ (ขั้นตอนข้อ 4) และจะเขียนไว้ตรงไหนของหัวข้อหน้านั้น (ขั้นตอนข้อ 5)

การตัดสินใจข้อ 4 นั้น อาจมีบางกรณีที่ตัดสินใจว่า “ไม่ใช่” ก็ได้ (แต่จะพบน้อยมาก) ตัวอย่างเช่น เคยมีการลองทำปฏิบัติการนี้ของคณะทำงานพิจารณาเลือกบทความนำเสนอในที่ประชุมวิชาการครั้งหนึ่ง บัทรเขียนที่เอามาพิจารณาคือ “บทความต้องมีหัวข้อครบถ้วนตามที่กำหนด” (อยู่ใน bullet แรกของ slide แรก) ทุกคนให้ผ่านมาจนถึงกรงละเอียดข้อ 4 แล้วตกลงให้เป็น 4.2 คือ “ไม่ใช่” (ไม่เอา “ความครบของหัวข้อ” ไปใช้กรงบทความ) เพราะมหาวิทยาลัยต้องการสนับสนุนให้อาจารย์มีผลงาน และคณะทำงานเห็นว่า format มีความสำคัญเป็นรองเนื้อหา คือสามารถส่งกลับไปเขียนใหม่ให้ตรงตาม format ได้ ถ้าเนื้อหาดีพอ

เข้าทำนองว่าอย่าตัดสินคนด้วยเครื่องแต่งกายที่เป็นเพียงเปลือกภายนอก ใจใส่สูทเข้าปล้นกลางแดดมีถมเถไปในสมัยนี้

เมื่อเสร็จงานจากตารางแล้ว ต่อไปคือเอาผลสุดท้าย (ทำหลายหัวข้อของบทความ แต่ละหัวข้อมีหลายกลยุทธ์ และแต่ละกลยุทธ์มีหลายบัทรเขียน) มาทำเป็นแบบตรวจสอบ (checklist) เพื่อเป็นหลักการเขียนตามกลยุทธ์ เราเรียก “แบบตรวจสอบตามกลยุทธ์การเขียน” เพื่อไม่ให้เป็นหนังสือที่ยาวนัก ผมจะยกการสร้างแบบตรวจสอบไปเรียนรู้ในหัวข้อถัดไป

2.2 การสร้างแบบตรวจสอบตามหน้าที่บทความ

แบบตรวจสอบตามกลยุทธ์การเขียนข้างต้นนั้นเป็นแบบตรวจสอบ สติของคนเขียน แต่การรับว่าควรตีพิมพ์ (หรือควรอ่าน) หรือไม่นั้นเป็นการตัดสินใจด้วย ความรู้สึกของ reviewer (หรือคนอ่าน) ดังนั้น เมื่อเขียนเสร็จแล้ว เราต้อง

เปลี่ยนมาสวมหมวกเป็นคนตรวจ (หรือคนอ่าน) โดยการเอา “หน้าที่” ของหัวข้อต่าง ๆ มาเป็นหลักในการสร้างแบบตรวจสอบ ซึ่งเรียกว่า “แบบตรวจสอบตามหน้าที่บทความ” ในการสร้างความรู้สึกรู้สึก/ความเชื่อ (ขอให้ย้อนกลับไปอ่าน “ความรู้สึกรู้สึก” ในบทที่ 1 ใหม่)

วิธีการทำอาจจะเลียนแบบปฏิบัติการสร้างแบบตรวจสอบตามกลยุทธ์การเขียน คือใช้ตารางสร้างสติเช่นหัวข้อ 2.1 ก็ได้ หรือเอา “หน้าที่” มาแปลงเป็นความรู้สึกรู้สึกเมื่ออ่านก็ได้ ตัวอย่างเช่น บทนำ

หน้าที่ของบทนำคือ “ให้ผู้อ่านทราบสถานการณ์ปัจจุบันและคาดหวังว่าเป็นเรื่องสำคัญ มีความก้าวหน้าทางวิชาการ” ดังนั้น บทนำจะต้องทำหน้าที่ให้เกิดความรู้สึกรู้สึกกับคนอ่าน 3 อย่างคือ 1.) รู้สึกร่วมกับสถานการณ์ว่ามีบริบท 2.) รู้สึกรุนแรงกับประเด็นว่ามีนัยสำคัญ และ 3.) รู้สึกอยากรู้ (curiosity) ที่ท้าทายช่องว่างความรู้ การเอาหน้าที่มาตีความเป็นความรู้สึกรู้สึกต่างๆ นี้ อาจจะต้องเป็นปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแบบเดียวกับที่เขียนมาในข้อ 2.1 (ใช้ตารางและบัตรเขียน หรือวิธีอื่น)

หลังจากได้ “ความรู้สึกรู้สึกเป้าหมาย” แล้ว เราควรทำปฏิบัติการต่อจนได้แบบตรวจสอบ (checklist) ดังตัวอย่างของบทนำ ต่อไปนี้

แบบตรวจสอบ (Checklist) หัวข้อบทความว่าทำหน้าที่ให้ความรู้สึกหรือไม่

หัวข้อ: บทนำ (3 ความรู้สึก)

1. อ่านย่อหน้าแรกๆ แล้วรู้สึกร่วมกับสถานการณ์ที่เป็นที่มาของบทความวิจัย โดย
- เข้าใจบริบท และ เห็น Stakeholders ชัดเจน
  - รู้สึกว่าปัญหาสำคัญ/รุนแรง ในประเด็นเศรษฐกิจ
  - ในประเด็นสังคม
  - รู้สึกเชื่อเพราะเห็นที่มาของข้อมูลสำคัญๆ (การอ้างอิง) หรือเราก็คำนึง กับเรื่อง

นี้

2. อ่านย่อหน้าต่อไปแล้วรู้สึกว่า
- รู้ชัดแล้วว่า “เรื่องพวกนี้ ใครทำอะไรมาบ้างแล้ว”
    - เชื่อสนิทใจเลยว่าเป็นข้อมูล update แล้ว เพราะรู้สึกว่า
    - เอกสารอ้างอิงเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้
    - เอกสารอ้างอิงทันสมัย
  - รู้สึกชอบและเชื่อหลักการ/ทฤษฎีที่ใช้ เพราะ
    - ประสบการณ์เห็นคนอื่นใช้แล้วสำเร็จดี (หรือจากการอ้างอิง)
    - ไม่ขัดกับบริบท

3. อ่านย่อหน้าถัดไปแล้วรู้สึกว่า
- น่าสนใจดีที่จะได้ความรู้ใหม่ (เห็นช่องว่างความรู้ที่นำต้นต้น) จาก
    - ตัวแปรใหม่
    - บริบทใหม่
  - ทราบเลยว่างานวิจัยของบทความนี้ทำเพื่อเป้าหมายอะไร และ สอดคล้องกับ

ชื่อเรื่อง

4. อ่านบทนำจบแล้วรู้สึกว่า
- น่าจะได้รับความรู้ใหม่
  - ตื่นเต้นกับสถานการณ์ บริบท อยากอ่าน/อยากรู้เพิ่ม (บทนำทำหน้าที่สมบูรณ์แล้ว)

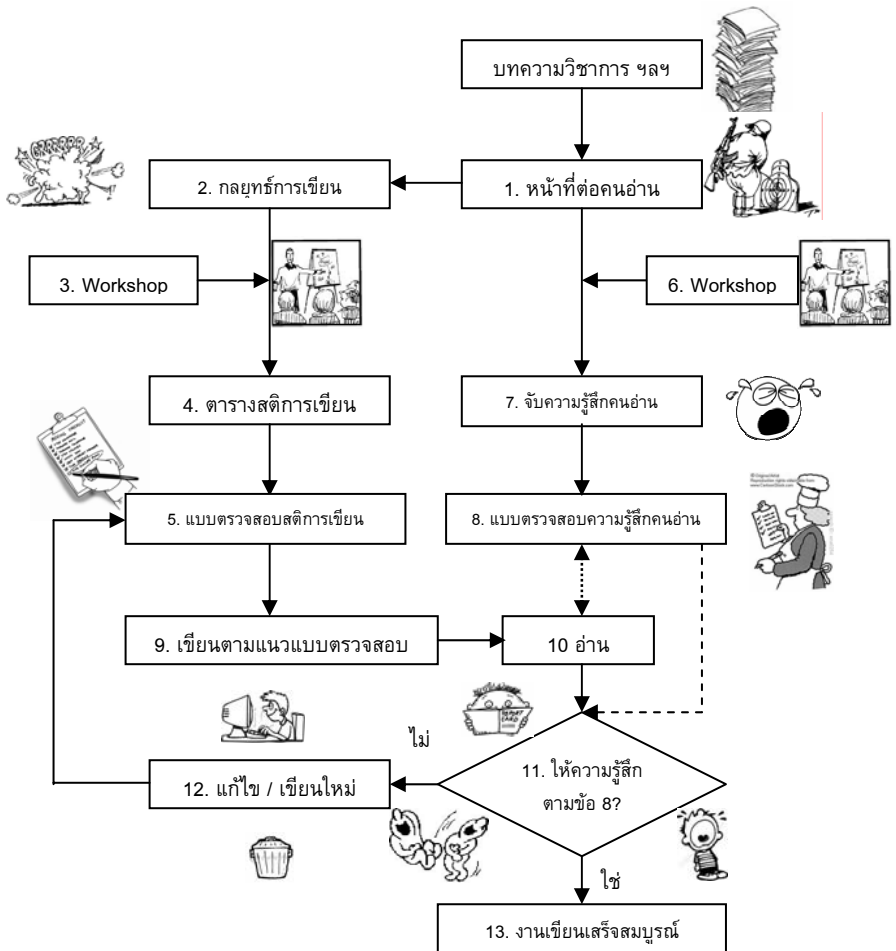
ความรู้สึกใน ที่ 1 คือความรู้สึกร่วมกับสถานการณ์ว่ามีบริบท และรู้สึก
รุนแรงกับประเด็นว่ามีนัยสำคัญ ในขณะที่ ที่ 2 และ 3 เป็นการตรวจสอบความ
รู้สึกอยากรู้ (curiosity) ที่ทำลายช่องว่างความรู้ การตรวจสอบบทนำนี้จบด้วย
ที่ 4 ที่เป็นความรู้สึกรวบยอดของทั้ง 3 ความรู้สึก ที่เป็นหน้าที่หลักของบทนำ

เมื่อเขียนบทความเสร็จแล้ว ผมขอให้ลองทำใจเป็นกลางอ่านที่เราเขียน
บทนำ ว่าสามารถ check ทะลุจนถึง สุดท้ายที่แสดงว่าบทนำได้ทำหน้าที่
อย่างสมบูรณ์แล้วหรือไม่

หากเรามีแบบตรวจสอบแบบนี้สำหรับทุกหัวข้อของบทความ เราก็มี
เครื่องมือตรวจสอบได้ว่าเขียนบทความวิชาการได้ถูกใจ (ตรงความรู้สึกเป้าหมาย)
ของ reviewer (หรือคนอ่าน) แล้วหรือยัง ผมเชื่อว่าหากนักวิจัย (ใหม่) เขียนตาม
แบบตรวจสอบกลยุทธ์การเขียน (ข้อ 2.1) ก็เขียนบทความวิชาการเป็น และ
งานเขียนนั้นจะผ่านการตรวจสอบ (ความรู้สึก) จาก reviewer (ข้อ 2.2) ได้ไม่ยาก

อ่านแล้ว “รู้สึก” ว่าไม่ยากใช่ไหม ความจริงมันไม่ง่ายอย่างนี้หรอก (ถ้า
ง่าย ผมคงไม่ต้องเขียนหนังสือเล่มนี้) เพราะนักวิชาการเป็นเผ่าพันธุ์ที่ build
อารมณ์สร้างความรู้สึกยาก เขาเป็นพวกที่ “เหตุผลอยู่เหนืออารมณ์ความรู้สึก”
ในบรรยากาศวิชาการนั้น เหตุผลสำคัญกว่าอารมณ์เสมอ หากถามว่า “ทำไมไม่มี
ความรู้สึก” เขาจะตอบว่า “เพราะรู้สึกที่ไม่มีเหตุผลที่จะมีความรู้สึก”

3. สรุป

จากรูป คือ สรุปรอบคิดและกระบวนการคิดในการสร้างเครื่องมือช่วยเขียนบทความวิชาการตามแนวของหนังสือเล่มนี้ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้กับการเขียน proposal แผนการสอน หรือเอกสารอื่น ที่ผู้อ่านสามารถเอาไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม

สิ่งที่ได้จากหนังสือนี้เป็นเพียงการเรียนรู้ประมาณ 30% ของความซับซ้อนในศาสตร์และศิลปะการเขียนบทความ เพราะหลายอย่างเป็น tacit knowledge ที่ไม่สามารถเอามาจัดเข้า format หรือ generalize ได้ โดยเฉพาะด้านศิลปะการเขียน

หนังสือบอกวิธีการสร้างเครื่องมือเพื่อเป็นคู่มือการเขียนบทความวิชาการ โดยใช้ “หน้าที่” และ “กลยุทธ์” ของหัวข้อต่างๆ ของบทความมาอธิบาย วิธีการที่เสนอนี้เป็นการ “คิดถอยหลังเพื่อการเริ่มต้นที่ถูกต้อง” ทำให้คิดอย่างเป็นระบบ ได้ทราบที่มา-ที่ไปของหลักการเขียนบทความ

ทุกคนสามารถทำ workshop ของตนเองได้ไม่ยาก ผลสุดท้ายของ workshop คือ แบบตรวจสอบตามกลยุทธ์การเขียน ที่ใช้เมื่อเราใส่หมวกคนเขียน และแบบตรวจสอบตามหน้าที่บทความ ที่ใช้เป็นหมวกในฐานะผู้อ่าน หรือผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

หลักใหญ่คือ นอกจากคิดถอยหลังและสร้างเครื่องมือให้เป็นแล้ว ยังต้องเป็นคน 2 บุคลิกเพราะต้องสลับหมวกให้เป็นด้วย

หลักการทำ workshop แบบคิดถอยหลังนี้สามารถประยุกต์ใช้กับเรื่องอื่นที่มีลักษณะต้องวางแผนการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือการตัดสินใจของผู้อื่น ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นงานเขียนก็ได้

อ่านดูแล้วรู้สึก จะว่าง่ายก็ง่าย จะว่ายากก็คงยากอยู่เหมือนกัน แบบตรวจสอบเป็นเพียงเครื่องมือ (tool) ให้ทำงานได้ เหมือนมีจอบใช้ขุดดิน แต่ก็รู้ว่าทุกคนที่มีจอบแล้วจะขุดดินเป็นชะเมื่อไหร่กัน เครื่องมือนี้เป็นเพียงส่วนที่กำกับศาสตร์เท่านั้น ยังมีส่วนของศิลปะอีกมากที่ไม่สามารถสร้างแบบตรวจสอบได้ เพราะศิลปะเกิดจากทักษะที่ได้จากการฝึกฝน

เหมือนคนขุดดินเก่ง เขามีทักษะการจับจอบและจังหวะมือตามสภาพดิน เพื่อให้ไม่ทำให้ด้ามจอบเสียดสีจนฝ่ามือพอง คนที่ขุดดินเป็นจะต้องมือพองมาก่อนเสมอ การเรียนรู้ศิลปะการเขียนก็เช่นกัน ต้องหมั่นฝึกฝนและตรวจสอบตนเอง

4. เรื่องเล่าเบื้องหลัง

หนังสือเล่มนี้ใช้ PowerPoint ที่บรรยายที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเมื่อ 29 มีนาคม 2553 และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาเมื่อ 15 พฤษภาคม 2553 ต่อมามีการทำ workshop (31 สิงหาคม 2553) เพื่อเตรียมการพิจารณาเลือกบทความนำเสนอในที่ประชุมราชภัฏวิชาการ ซึ่งจะจัดโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (พิษณุโลก) และ workshop การเขียน proposal โครงการวิจัยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเมื่อ 9 กันยายน 2553 นี่เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่ผมต้องวนเวียนทำซ้ำๆ ในเรื่องคล้ายๆ กัน จนเป็นเหตุให้ผมต้องไตร่ตรองใหม่ดังที่ปรารภไว้ในคำนำ ดังนั้น เมื่อถูกเชิญบรรยาย 2 ครั้งหลังสุด ผมจึงลองกระโดดออกจาก mode บรรยาย เข้าสู่ mode ปฏิบัติกันเอง โดยชวนทำ workshop ตามที่ปรากฏในหนังสือนี้

ที่ต้องชวนทำแบบ workshop เพราะผมเดินสายบรรยาย อบรม เรื่องการพิจารณาเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิจัยมาเกือบ 10 ปี ผมพบว่าคนที่เข้าอบรมทั้งหลายฟังแล้วเข้าใจดี หากให้สอบข้อเขียนรับรองว่าทำได้แน่ แต่ที่ผมสงสัยคือทำไมเขาเหล่านั้นยังทำไม่ได้ด้วยตนเองสักที คือต้องตาม (เชิญ) ผมไปบรรยาย/อบรมทุกปีที่ยังถึงฤดูกาล เช่น ฤดูที่มหาวิทยาลัยต้องส่ง proposal ผ่าน วช. เพื่อของบประมาณประจำปี (ที่สำนักวิจัยและพัฒนาฯ ต้องอบรมอาจารย์เรื่องการเขียน proposal) ไม่เว้นแม้กระทั่งเมื่อมหาวิทยาลัยจะจัดประชุมวิชาการ ก็ต้องให้ผมไปอบรมวิธีเขียน วิธีคัดเลือกบทความ

ความจริงแล้ว workshop นี้ คือ การให้หัดทำแบบตรวจสอบด้วยตัวเอง โดยคนทำจะรู้เหตุ-ผล และที่มา-ที่ไปของแบบตรวจสอบ การทำเองจะทำให้รู้จักสร้างเครื่องมือตัวเอง ต่อไปจะเอาไปใช้กับเรื่องอื่นได้สารพัดเรื่อง

ผมใช้หลักการคิดถอยหลัง จากหน้าที่สู่กลยุทธ์ และจากตารางสถิติสู่แบบตรวจสอบ (checklist) เรียนตามตรงว่า ตอนที่ทำ workshop ผมรู้สึกว่าการทำ “ทำให้เป็นเรื่องมากเรื่อง” เสียมากกว่า

ผมเข้าใจว่า มีคนจำนวนมากในระบบการศึกษาที่ถูกโปรแกรมชุดความคิดตายตัวไว้แล้ว และอยู่กับ “ระบบสำเร็จรูป” นานมากจนขาดการจัดความคิดให้เป็นระบบ เมื่อถึงคราวต้องคิดเพื่อตัดสินใจอะไรใหม่ด้วยตัวเอง จึงไม่สามารถคิดอย่างมีขั้นตอนได้ ผมควรหาทางสร้างความสามารถให้กับคนในองค์กรเหล่านั้น ให้เข้มแข็งจากภายใน

ด้วยเหตุนี้ ผมจึงหาวิธีการใหม่ให้เขาสร้างเครื่องมือขึ้นมาได้เอง ซึ่งสำหรับคนที่มีความคิดอย่างเป็นระบบอยู่แล้วก็จะรู้สึกว่า “ทำให้เป็นเรื่องมากเรื่อง”

ใครที่คิดอย่างนั้น ผมขอให้เชื่อเถอะว่ามันจำเป็นจริง ๆ ที่เราต้องหาวิธีการทำงานเพื่อจัดกระบวนการคิดใหม่ เรื่องนี้ทำให้ผมนึกถึงแบบฝึกหัดคัดลายมือสมัยเรียนอนุบาล เด็กที่เริ่มหัดเขียนจำเป็นต้องมี pattern เส้นประให้ลากดินสอตาม จึงจะประคองมือเขียนได้สวย ฉันทัด การหัดเขียนบทความวิชาการให้ถูกหลักการเขียนที่ดีก็ย่อมต้องการ pattern การเขียน ฉะนั้น

แบบตรวจสอบที่กำกับสติในการเรียบเรียงใจความและเนื้อหาของบทความ ก็มีหน้าที่เช่นเดียวกับเส้นประที่ช่วยกำกับสติการลากดินสอของเด็กอนุบาล นั่นเอง

ผมหวังว่าวิธีการในหนังสือนี้จะจุดประกายให้ผู้อ่านได้หัดทำ workshop กับตัวเองในการ “คิดถอยหลังเพื่อการเริ่มต้นที่ดี” เพื่อให้งานที่ต้องพิจารณา หรือตัดสินใจโดยผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย บทความวิชาการ หรือแม้กระทั่งแผนการสอน เกิดเป็นผลงานที่ดี

คงไม่ผิดที่ผมกล่าวว่าการเรียนรู้จากหนังสือเล่มนี้จะเป็นประมาณ 30% ของเรื่องที่ต้องรู้สำหรับการเขียนบทความเท่านั้น เพราะหากกลับไปดู slide แรก หนังสือนี้ตอบโจทย์เพียงเสี้ยวเดียวของ bullet ที่ 2 เท่านั้น (และแสดงตัวอย่างเฉพาะบทนำ ซึ่งก็ยังไม่ครบกลยุทธ์ด้วยซ้ำ) หากได้ทำ workshop ทุก bullet เราจะได้ “คู่มือ” เล่มหนาพอๆ กับคู่มือการเขียนวิทยานิพนธ์

แต่... คู่มือที่ได้นี้ดีกว่าคู่มือการเขียนวิทยานิพนธ์แน่นอน ผมเชื่อว่ามันจะทำให้เขียนวิทยานิพนธ์ได้ดีกว่าการอ่านคู่มือการเขียนวิทยานิพนธ์ เพราะผมคิดว่า workshop นี้คือ “การทำวิจัย” ที่ได้ความรู้เทียบเคียงกับการทำวิทยานิพนธ์ทีเดียว คู่มือการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มหนานั้น เน้นรูปแบบ (format) มากกว่าความรู้ เพราะมันไม่เคยผ่านการวิจัยแบบนี้เลย

ผม “รู้สึก” เช่นนั้น

แล้วคุณผู้อ่านล่ะครับ อ่านจบแล้ว “รู้สึกหรือยังว่ามีเหตุผลที่จะรู้สึก” (อย่างที่ผมรู้สึก)

